

Onbevleete perceptie

Nikko Norte

Onbevlekte perceptie

Een autobiografische schelmenroman

2025 Dragón Books Spanje

© 2025 Nikko Norte

Omslagontwerp: Heidi Norte

Foto omslag: Archief Nikko Norte

ISBN 978-94-653849-3-1

Dragón Books Spanje

Als ik wist wat kunst was,
zou ik me ervoor hoeden het te onthullen.
—Pablo Picasso

Woord vooraf

De namen van de meeste mensen die in dit boek een rol spelen, zijn veranderd. Veel van die mensen bouwden levens en carrières op waaraan de relatie die er ooit met mij was niet bijdraagt, vandaar. Daarnaast zijn de vrienden die me vergezelden tijdens mijn reizen door de boven- en onderwereld samengevat in de karakters Alex, Erik, Laurens en René. De mensen die me in Spanje ondersteunden in de carrièrekeuze die ik daar maakte, zijn samengevat in de karakters Pepe en Curro Sánchez. De karakters Ramón en Juani vertegenwoordigen de fokkers van *toros bravos* die me een blik gunden in hun wonderlijke wereld.

Wie zich in een karakter in dit boek meent te herkennen en het gevoel heeft dat bepaalde karaktertrekken of daden haar of hem niet kunnen worden toegeschreven, dient te bedenken dat het betreffende karakter mogelijk (ook) iemand anders verbeeldt.

I

Mei 2004, Amsterdam

Het miezert en de Haarlemmerdijk is verlaten.

Onderweg naar bioscoop The Movies staar ik naar mijn cowboylaarzen. Tien jaar oud! De schoenmaker die ik vanmorgen vroeg de hakken en zolen te vervangen, trok een wenkbrauw op. Mijn 501 is versleten. Toen ik vanmiddag een nieuwe kocht, ontdekte ik dat 501's met wijdere pijpen zijn uitgevoerd dan ik gewend ben en dus draag ik een oude 501 onder een wit T-shirt, geen jas.

"Draait er nog iets vanavond?" vraag ik een medewerker achter de ticketbalie van The Movies.

"*Big fish* en *Les invasions barbares*."

"*Big fish* een goede film?"

"Als je van sprookjes houdt."

"Eenmaal *Les invasions barbares*, alsjeblieft."

De jaren-20-sfeer in de foyer van The Movies voelt goed. De vrouw die de bar bemant, herkent me en wijst op de koffiemachine. Ik geef haar een knipoog.

Nog een minuut of tien tot de film begint. Koffie in de hand ga ik zitten in wat waarschijnlijk een art-decostoel is en ik probeer even niet te denken aan de knoop die ik al maanden probeer door te hakken.

Besluiteloosheid! Tot voor kort was het fenomeen me onbekend.

De zaal waarin *Les invasions barbares* draait, is leeg. Ik loop terug de foyer in, controleer of ik de juiste zaal heb gekozen, loop de zaal weer in en neem een stoel in het midden ervan.

Het licht dooft. Geen reclames en trailers. Jammer.

De film pakt me en halverwege probeer ik een lachbui te onderdrukken terwijl op hetzelfde moment een golf van verdriet me overvalt. Ik kijk om me heen, zie dat ik nog steeds het hele publiek ben, laat mijn tranen de vrije loop en bedenk dat ik knielde aan de voet van het graf van een Amerikaanse soldaat toen ik mijn tranen de laatste keer de vrije loop liet.

Ik voel me oké als ik de The Movies uit kuier, hoewel ik me realiseer dat ik iets moet doen om mijn besluiteloosheid te doorbreken.

Ik uh... ik ga een joint kopen én roken.

Het miezert niet meer, maar de Haarlemmerdijk is nog steeds verlaten. Toch rijdt een man op een fiets recht op me af—op de stoep!

“Klootzak!” schreeuwt hij. Zijn stuur raakt mijn middenrif en na het geluid van een valpartij is het even stil. Dan hoor ik gejammer: “Je hebt mijn arm gebroken. Mijn arm is gebroken.”

Mijn nieuwe vriend en ik verschillen van mening ten aanzien van wat zich zojuist voltrok. Niet lang geleden zou ik hem desalniettemin hebben geholpen. Nu is dat lastig. Als iemand de politie waarschuwt, heb ik iets uit te leggen. Twee keer, de afgelopen week, bracht ik een nacht door in een cel voor vergelijkbare onzin en ... krijg toch het lazarus! Ineengedoken tegen een auto, zijn handen afwerend voor zijn gezicht, roept de gevallen stumper dat ik hem niets mag doen. Ik grijp hem bij de legerjas die hij draagt, hijs hem overeind en beweeg zijn armen en vingers. Niets gebroken. Ik raap zijn fiets op, klem het voorwiel tussen mijn benen, draai het stuur recht en bied hem de fiets aan. Weg is-ie. Ik loop door.

Links en rechts van me zijn muren en schuttingen beplakt met posters. Op elke poster een vertrouwenwekkend gezicht. Slogans boven of onder die gezichten. Verkiezingen voor het Europees Parlement komen eraan. Wat als Europeanen nu eens niet zouden stemmen tijdens de aankomende verkiezingen voor het Europees Parlement?

Doelloosheid begroet me in de koffieshop die ik binnenstap. Luidspreekers vullen de ruimte met geluid waarvan ik aanneem dat het muziek is.

“Verkoop je gedraaide joints!” roep ik in de richting van een paar uitgebluste ogen in een bleek gezicht achter de toonbank. De ogen bewegen niet. Een hand met daarin een transparante tube wordt naar me uitgestoken, een joint in de tube. Ik neem de tube aan, begrijp de vier opgestoken vingers, leg vijf euro op de toonbank en loop de koffieshop uit. Dankbaar snuif ik de geur op van de miezer, die nog in de lucht hangt.

II

Mijn nieuwe cowboylaarzen knellen pijnlijk terwijl ik door een hal loop op de luchthaven van Málaga. Prettige kerst, wenste een stewardess me zojuist bij het verlaten van het vliegtuig toe en een gevoel van weemoed besloep me toen tot me doordrong dat 1994 ten einde loopt.

De luchthaven van Málaga vormt een contrast met die van Plovdiv, in Bulgarije, waar mijn reis vannacht begon. Toen ik vanmorgen voor een tussenstop op Schiphol landde, was het nog donker. Niet genoeg tijd om naar mijn appartement in Rotterdam te reizen. Voldoende tijd om in Amsterdam wat kleding en een paar laarzen te kopen.

De zon schijnt door de ramen van de hal waarin ik loop. Mijn ogen gericht op de marmeren vloer, een zwarte canvas tas over een schouder, onderdruk ik de drang het op een rennen te zetten, de luchthaven uit, het zonlicht in, en pas nu realiseer ik me dat Plovdiv in december iets sombers in me heeft wakker geroepen, geen kerstgevoel.

De mensen die ik er gisteravond van op de hoogte moest stellen dat mijn klus erop zat, hadden met me afgesproken in een discotheek die mijn gedachten naar het einde van de jaren 70 deed dwalen, naar discotheek Bristol aan het Hofplein in Rotterdam. Een draaiende spiegelbol aan het plafond, gekleurd licht links, rechts en overall, mist op de dansvloer en Michel Jacksons *Don't stop 'til you get enough* over de luidsprekers.

Overvallen door nostalgie, mijn rug tegen een bar, een plastic staafje in de vorm van een naakte vrouw in mijn tonic zonder gin, vroeg iemand me in de terechte veronderstelling dat ik zijn taal niet machtig was in haperend Engels waarom ik naar zijn vriendin keek. Ontkenning is onhandig in een dergelijke situatie. De volgende vraag is immers: vind je haar niet aantrekkelijk dan? Ik keek naar vriend Boterletters blote voeten in Adidasslippers, vroeg me even af of ik me werkelijk in een discotheek bevond—in Plovdiv in december—en mompelde: “*Sorry, won't happen again,*” waarop hij zich tot mijn verbazing en opluchting omdraaide en zijn vrienden terug in hun stoelen wenkte.

Nadat de zelfs naar mijn normen wat ongure karakters met wie ik had afgesproken hun entree hadden gemaakt—een groep allesbehalve ongure vrouwen in hun kielzog—en nadat het me over *Stayin' alive*

was gelukt die onguere karakters duidelijk te maken dat mijn klus erop zat, bestelden ze champagne en nodigden ze me uit feest te vieren. Ik kon een van de vrouwen uit hun gezelschap kiezen, kon er twee kiezen!

Opgelucht dwaalde ik kort daarop door Plovdivs verlaten straten en hal-verwege een brug over de rivier de Maritsa maakte ik de holster met daarin een Tsjechische Browning en een tasje met een extra patroonhouder los van mijn riem. Ik gooide de holster, het pistool en het tasje in het water onder de brug, ritste mijn fleecetrui weer dicht en plotseling nijdig op mezelf dat de drang altijd maar *ja* te zeggen als me iets wordt gevraagd me in een milieu had doen belanden waar ik graag ver van bleef, wandelde ik door naar het Trimontium Hotel, waar ik me tot ik een taxi naar de luchthaven nam nog een paar uur onderdompelde in vergane Oostbloklorie, en ... twee zwarte schoenen onder een groene broek op een convergerende koers met mijn nieuwe laarzen. Mijn eerste botsing met de *Guardia Civil*.

Een agent schudt mijn tas leeg op een daartoe bestemde tafel en rommelt door mijn spullen. Dagboek, Kawecovulpen, doosje vulpenvullingen, DeMilles *The general's daughter*, een 501, kartonnen label er nog aan vast, vier witte T-shirts in doorzichtig plastic, vier boxershorts in kartonnen doosjes, twee wikkels sportsokken, één wikkel aangebroken, een fleecetrui, een joggingpak, een paar Asics en een legergroene toilettas met daarin een tandenborstel, tandpasta en drie wegwerpscheermeesjes. Een andere agent bestudeert de stempels in mijn paspoort en blaft me in het Spaans iets toe. Ik spreek geen Spaans en los daarvan ben ik niet in de stemming om te praten. Ik ben zelden in de stemming om te praten. Ik stop mijn spullen terug in mijn tas, rits de tas dicht, pak mijn paspoort uit de hand van de agent die het vasthoudt en loop door. Niemand roept me terug.

Voor de uitgang van de aankomsthal leunt Erik tegen onze zwarte, open Landcruiser, een elleboog op de motorkap. Cowboylaarzen, een spijkerbroek en een wit T-shirt. Zijn opgeschoren, blonde haar, zijn onverschillige houding en de constante spot in zijn ogen. Ik voel de blijdschap die er altijd is als ik mijn vrienden ontmoet op vreemde plaatsen in de wereld. Het gevoel ebt weg zo snel als het opkwam en voor de tweede keer in een kwartier tijd besluit me een gevoel van weemoed.

Erik en ik beleefden meer dan één avontuur, maar Erik—zoals ik het zie—handelde onlangs op een manier die aan onze vriendschap een einde maakte. In plaats van vriendschap bood ik hem een baan aan en we weten allebei dat dat niets wordt. Heel even grimassen we naar elkaar. Dan gooi ik

mijn tas op de achterbank van de Landcruiser en we stappen in, Erik achter het stuur. Zwijgend volgen we een stroom van voornamelijk taxi's in de richting van de kust en ik denk aan de eerste en enige keer dat ik in Spanje was. Een week. Costa Brava, zeventien jaar oud. Strand en discotheken met een draaiende spiegelbol aan het plafond, gekleurd licht links, rechts en overal, mist op de dansvloer en *Someone loves you honey* over de luidsprekers, geen idee wie die zomerhit zong. Wat heeft me ertoe aangezet opnieuw naar Spanje te reizen? Inwendig grinnikend bedenk ik dat ik niet naar Spanje reisde, maar naar Andalusië, de reden te idioot voor woorden ...

Achter de ondergaande zon aan rijden we naar het westen. Dorre begroeiing op de heuvels rechts van ons, de Middellandse Zee links. In de verte de Rots van Gibraltar en links daarvan de heuvels van Marokko. Ik zak onderuit in mijn stoel en sluit mijn ogen.

Waarom Andalusië?

Waarom is het in Andalusië beter dan in de andere landen waar ik probeerde te leven? Dikke pret tijdens het opknappen en inrichten van de huizen en appartementen die ik kocht of huurde. Zodra het werk erop zat—soms al eerder—was ik weer onderweg. Al jaren stel ik me een avond thuis voor. Mozart op de achtergrond, een zelfbereide maaltijd en een stapel video's om uit te kiezen. Het komt er nooit van. En ik hoor de geruchten af en toe. Hij is een huurling. Hij doet de vuile was voor de overheid. Dat soort geruchten. Ik reis! Dat is wat ik doe. En natuurlijk is er waar ik naartoe reis altijd wel een vage klus te klaren. Rook, vuur ... laat ook maar. Ik reis ...

Het gebrom van de motor van de Landcruiser ontspant me terwijl de frisse lucht die ik opsnuif mijn ook voor mij vaak onnavolgbare gedachten naar de bedompte lucht doet dwalen die ik drieëntwintig uur per dag opsnoof in de gevangenis waaruit ik een paar maanden geleden werd vrijgelaten. De vier maanden die mijn opsluiting duurde, vlogen voorbij en dat is misschien logisch. Ondanks dat de mensen met wie ik mijn leven deelde anders handelden dan ik had verwacht in het geval van mijn onverhoopte opsluiting in een ver land—Erik een van die mensen—genoot ik van elke minuut die ik in de gevangenis doorbracht.

Kort voor mijn arrestatie had ik besloten me in Zimbabwe te vestigen. In de gevangenis kwam ik daarop terug en na mijn vrijlating reisde ik naar Nederland, naar Rotterdam, waar ik een appartement huurde in de buurt van de Van Brienenoordbrug, uitzicht op de Maas.

De verbouwing van dat appartement grotendeels voltooid, reisde ik naar Indonesië om iemand te vinden die zich naar verluidt op Java ophield en niet gevonden wilde worden. Uit de schare taxichauffeurs die zich om me heen verzamelde, nadat ik op Soekarno-Hatta Airport de douane was gepasseerd, koos ik een oudere chauffeur met vrolijke ogen. Saxono was zijn naam en ik stemde in met zijn voorstel bij zijn familie te gast te zijn zolang ik op Java verbleef. Overdag reed Saxono me het eiland rond en de meeste avonden genoot ik in een eenvoudige lemen hut van zijn families gastvrijheid, las ik bij het licht van een kaars de boeken die ik bij me had of schreef ik in mijn dagboek.

Mijn verblijf in Indonesië was zo aangenaam dat ik me afvroeg of ik niet in Indonesië wilde blijven. En waarom niet? Niets bindt me aan een plek op de wereld. Ik voelde me thuis in Saxono's dorp en de hut die ik zou bouwen, zou van alle gemakken zijn voorzien. Mijn toekomst besloot anders. Net nadat ik de man had gevonden die zich op Java ophield en niet gevonden wilde worden, bereikte me het bericht dat mijn aanwezigheid op prijs werd gesteld in Bulgarije en ... ik open mijn ogen. Andalusië! Het gebrom van de motor van de Landcruiser. De frisse lucht. De omgeving dor maar vol belofte. De zon, net boven de Rots van Gibraltar, roodgeel.

Onderweg van Indonesië naar Bulgarije, op de luchthaven van Düsseldorf, wachtend op mijn verbinding naar Plovdiv, had ik Erik gebeld. Ik had hem gevraagd onze spullen in te pakken, met Laurens naar het zuiden van Spanje te rijden, daar een huis te huren en op me te wachten.

Ik kijk naar Erik. Hij heeft iets weg van Bruce Willis. Kraaienpootjes in de hoeken van zijn toegeknepen ogen, een sigaret tussen zijn lippen. Zijn spaarzame, bewuste handelingen. Mijn dagen met Erik zijn geteld. De manier waarop we recentelijk met elkaar omgaan, bevalt hem niet—mij ook niet—maar wat zwaarder weegt, daarvan ben ik plotseling overtuigd, is dat het laatste avontuur waarin we belandden hem meer van zijn stuk heeft gebracht dan hij ooit toe zal geven.

Onze dag begon voor zonsopgang op buitenlandse bodem. In een huurauto reden we door een stortbui waar geen einde aan leek te komen. Toen we na een kop koffie wegreiden bij een tankstation en invoegden op de snelweg dacht ik dat ik via de binnenspiegel drie auto's achter ons als team in zag voegen.

“Onmogelijk,” mompelde Erik nadat ik hem had laten weten dat we gezelschap hadden. Hij had gelijk. Het was onmogelijk, tenzij ...

Zonder haast te maken, namen we de eerste afslag die we tegenkwamen, maar de drie auto's reden te ver achter ons om te kunnen zien of ze dezelfde afslag namen. We reden een paar kilometer zo hard als de situatie toeliet en slipten een landweg in. Toen ik in de binnenspiegel keek, sloeg mijn hart over. De landweg waarop we reden, had dijkes aan weerszijden. Het was alsof ik via de spiegel door een tunnel keek. Aan het einde van die tunnel flitsten drie auto's voorbij. Grijs, bordeauxrood, grijs. Ik waar-schuwde Erik dat ik na een bocht hard zou remmen. Uit de auto, onze rugzakken van de achterbank en over de dijk rechts van ons. Als we werkelijk mensen op onze hielen hadden, waren we in de vallende duisternis te voet beter af dan in een auto.

We stoven door een bocht en ik remde hard. Erik stapte uit. Een grijze auto miste hem op een haar en kwam twintig meter voor ons tot stilstand. Ook een bordeauxrode auto miste hem op een haar. Slippend kwam hij dwars op de weg tot stilstand tussen ons en de grijze auto. Ik was al aan het keren toen Erik terug in zijn stoel sprong. De neus van onze auto in de richting waar we vandaan kwamen, sloot de derde auto—grijs—ons in. Ik trapte het gas in en stuurde tegen een dijk op. Rakelings gleden we langs die derde auto. We stuiterden terug op het wegdek en in afwachting van de eerste kogel die onze achterraut zou versplinteren, stoven we vooruit. Onbeschrijfelijk gevoel. Geen kogel.

Toerend langs de Middellandse Zee kijk ik opnieuw naar Erik en ik realiseer me dat ik me vergis. Dat laatste avontuur heeft Erik niet van zijn stuk gebracht; we beleefden avonturen die spannender waren. Dat laatste avontuur heeft Erik doen beseffen dat angst zijn leven regeert zolang hij zijn leven met mij deelt. Erik ziet angst als een emotie die vermeden moet worden. Voor mij vormt angst de basis van mijn bestaan.

III

Erik tikt mijn been aan en ik schrik wakker. In de vallende duisternis naderen we een witte boog over de weg, het woord *Marbella* in het bovendeel gebeiteld.

“Mijn God,” mompel ik bij het aangezicht van die boog—en dat van de twee politieagenten te paard die eronder op wacht lijken te staan. Erik kijkt even opzij en trekt een wenkbrauw op. Dan manoeuvreert hij alsof hij al jaren in Marbella woont door Marbella’s straten tot hij parkeert voor een café waarvan ik me verbouwereerd realiseer dat het Frank’s Corner heet.

Frank’s Corner in Andalusië!

Langs Engelse en Nederlandse toeristen volg ik Erik naar een vrij tafeltje. Terwijl Laurens zich losmaakt van de vrouwen die hij vermaakt aan de bar bestelt Erik drie flesjes Beck’s.

Brogues, een spijkerbroek en een groen-witgestreept overhemd. De strakke scheiding in zijn zwarte haar. Zijn studentenjaren alweer even voorbij is het woord *student* Laurens nog steeds op het lijf geschreven. Vanaf de dag dat we elkaar ontmoetten, voelde ik me op mijn gemak in zijn gezelschap. Sterk als een os weet hij me altijd weer te verbazen met zijn kennis van een enorme hoeveelheid van zaken. Maar we kunnen Laurens nooit twee dingen tegelijkertijd laten doen. Als we die fout maken, probeert hij een strategie te ontwikkelen om een en ander zo efficiënt mogelijk aan te pakken en staart hij aan het einde van de dag naar zijn lege handen. Onze verstrooide professor—en ook een van de mensen met wie ik mijn leven deelde en die anders handelden dan ik had verwacht in het geval van mijn onverhoopte opsluiting in een ver land. Gelukkig weet ik niet dat er een dag komt waarop het me spijt dat ik zo makkelijk denk over Laurens’ obsessie met efficiëntie en hij in een ver land ternauwernood ontsnapt aan een mogelijke veroordeling tot de doodstraf.

Laurens gaat zitten aan ons tafeltje en ik kijk hem aan. In mijn gedachten zie ik hem lachen, de gloed van een kampvuur weerspiegeld op zijn gezicht. Dan zie ik zijn gezicht verwrongen van angst. Laurens zegt iets, maar wat hij zegt, dringt niet tot me door. We waren goede vrienden, nog niet zo lang geleden, Erik, Laurens, Alex en ik.

Alex was niet betrokken bij de puinhoop die was gecreëerd toen ik mijn tijd in de gevangenis doorbracht. Logisch, want Alex en ik deelden dat gevangenisavontuur—hoewel niet de waardering ervan. Na zijn vrijlating, een maand voordat ik werd vrijgelaten, keerde Alex terug naar zijn zwangere vrouw in Nederland en hij besloot een maatschappelijk geaccepteerde betrekking te zoeken—wat ik hem moeilijk kwalijk kon nemen.

Laurens lijkt zich ongemakkelijk te voelen onder mijn gestaar en ik worstel plotseling met de vraag of mijn leven niet een stuk aangenamer zou zijn als ik me iets inschikkelijker toonde. Natuurlijk zal ik het nooit hardop zeggen, maar ik ben gek op Erik en Laurens—en op Alex. En wie zou ik liever verslag doen van mijn avonturen van de laatste weken dan Erik en Laurens? Ik schud mijn hoofd, zie dat Laurens een wenkbrauw optrekt, neem een slok bier en droom mijn droom.

Ik ben een treinmachinist. Ik woon in een klein appartement en leef zuinig. De afgelopen jaren kocht ik af en toe een fraai meubelstuk en ik vind het net zo prettig om thuis te zijn als dat ik het vind om treinen te besturen, eenzaam in mijn cabine. Ik geniet van die eenzaamheid. De knoppen en hendels en het landschap waar mijn trein doorheen raast. Zodra mijn dienst erop zit, loop ik naar huis, waar ik knutsel aan mijn modelspoorbaan. Ik kook, eet en kijk af en toe televisie. Elke ochtend sta ik vroeg op om een stuk te fietsen. Ik ontbijt en lees mijn krant. De wandeling naar het station is plezierig, weer of geen weer. Ik hoef met niemand te praten en mijn trein staat klaar, de luxe die je hebt als machinist, en ... “Alles oké?” onderbreekt Erik mijn droom. “We gaan naar huis.”

Ik pak de Spaanse bankbiljetten die ik vanmorgen kocht bij een wisselkantoor op Schiphol uit een achterzak van mijn 501 en geef ze aan Erik. Erik betaalt aan de bar onze rekening. Ik zie hem grappen met de vrouwen die Laurens zojuist vermaakte, zie hoe hij het geld dat hij niet aan ons bier uitgaf in een achterzak van zijn spijkerbroek stopt en bedenk dat het nooit anders is geweest. Ik zorg dat er geld is; Erik betaalt wat betaald moet worden.

Langs Engelse en Nederlandse toeristen volg ik Erik en Laurens naar buiten, naar de Landcruiser. Erik en Laurens stappen voorin. Ik zet een voet op een achterband en klim achterin. Een korte rit brengt ons naar een wijk in Marbella die Casablanca heet. Vrijstaande, ommuurde villa's, elke villa omgeven door exotische bomen en planten waarvan er veel tot ver boven de muren groeien. Erik stopt voor een ijzeren hek. Paarse bougainville bedekt de muren links en rechts ervan, winter geen factor in het zuiden van

Spanje. Laurens opent het hek en sluit het nadat Erik naar binnen is gereden. De maan verlicht het gras in de tuin rond een ruw gestuukte, gelijkvloerse villa. Het woord *hacienda* komt bij me op. De geur van haardvuur hangt in de lucht. In een hoek van de tuin staat onze opgevouwen *ultralight* op een trailer. Daaromheen onze Yamaha's XT, surfplanken, waterski's, fietsen, duikuitrustingen en kano's. De Zodiac, vermoed ik, ligt al in de haven van Marbella en ... ik ben moe en ga de villa binnen.

Kleine villa maar groot genoeg voor ons drieën. Ik sla Laurens' aanbod voor een laatste bier af, pak een opgevouwen tent en een opgerolde slaapzak van een stapel uitrusting in de woonkamer, loop weer naar buiten, zet de tent op, rol de slaapzak erin uit en ontdek dat ik met geen mogelijkheid mijn nieuwe laarzen uitkrijg, wat me geen andere optie laat dan op mijn rug in het gras te gaan liggen en om hulp te roepen.

De spot in Eriks ogen, als hij over me heen stapt, is duidelijker dan ooit en het kost me moeite niet in lachen uit te barsten. Een voor een neemt Erik mijn voeten tussen zijn benen. Hij wrikt mijn laarzen uit en het is gedaan met mijn vermoeidheid. Ik pak mijn joggingpak en Asics uit mijn tas, kleed me om, vraag om een set sleutels van onze villa en na door wat stille straatjes te zijn gewandeld, beland ik op een verlaten strand, waar ik ga zitten in het zand.

Een bijna volle maan waakt over de kalme Middellandse Zee, Afrika op minder dan honderd kilometer afstand. Het midden en zuiden van Afrika heb ik intensief bereisd. Vanuit Marbella ben ik snel in het noorden van Afrika, maar dat is niet waarom ik hiernaartoe reisde.

"Andalusië, Andalusië," fluisterde een stem in mijn hoofd terwijl ik op mijn brits lag en naar het plafond van mijn gevangeniscel staarde. De herinnering aan de serie *Zorro*, die ik als kind op televisie zag, was het enige wat mijn Andalusië armen en benen gaf en natuurlijk was ik me ervan bewust dat de avonturen van Don Diego de la Vega zich afspeelden in Californië, niet in Andalusië. In de gevangenis had het billijk geleken mijn fantasie wat ruimte te geven. Nu tot me doordringt dat ik mijn handelen dezelfde ruimte geef, voel ik me ongemakkelijk.

IV

Mijn leven lang ben ik een devoot aanhanger van rede en logica geweest. Rede noch logica heeft invloed gehad op mijn beslissing naar Andalusië te reizen. Toch zou het onredelijk zijn te klagen ...

Elke ochtend kruip ik lang voordat de zon opkomt uit mijn tent. Ik ren een paar kilometer over het strand, neem een douche voordat om acht uur het water wordt afgesloten—het is dit jaar droger geweest dan andere jaren; de stuwmeren zijn leeg—fiets Marbella in voor een *café solo* en maak mijn keuzes voor de dag. Waterskiën, surfen of duiken? Of ga ik vliegen in de ultralight?

Erik lijkt het naar zijn zin te hebben in Marbella. Laurens kon er zijn draai niet vinden. Nadat ik hem mijn appartement in Rotterdam had aangeboden, keerde hij terug naar Nederland. En dat ik hem mijn appartement in Rotterdam aanbood, was geen altruïstische daad. Ik verbrandde er een brug mee achter me en dat is belangrijk, want ook ik kan in Marbella mijn draai niet vinden. Ik klaag niet, maar het badgastleven dat ik leef, collaboreert slecht met de zoektocht naar authenticiteit die me al jaren in zijn greep heeft.

Mijn uitstapjes naar Marokko, Algerije, Mauritanië en Senegal zijn onbevredigend. Natuurlijk heb ik het er naar mijn zin—ik ben graag in Afrika en ben graag onder Arabieren—maar waar ik ook ga, de gedachte dat ik alleen in Andalusië kan ontdekken waarom ik naar Andalusië ben gereisd, achtervolgt me en dus keer ik telkens weer terug naar onze villa in Marbella, waar ik me inmiddels meer opgesloten voel dan ik me voelde in de gevangenis.

In de gevangenis stond ik midden in het leven. In Marbella, of ik er nu rondvlieg in onze ultralight of kuier over de kade van Puerto Banus, sta ik aan de zijlijn van het leven. Lang hoef ik overigens nooit over de kade van Puerto Banus te kuieren voordat een volgend reisplan is gerijpt en een van die plannen voert me van Oran, in Algerije, door Mauritanië naar de Marokkaanse barrière, in de Westelijke Sahara, een bijna drieduizend kilometer lange, met bunkers versterkte zandwal, die tien jaar geleden is opgeworpen om strijders van de guerrillabeweging Polisario uit het door Marokko geannexeerde deel van de Westelijke Sahara te weren. Via een controlepost in de Marokkaanse barrière naar Dakhla, aan de Atlantische Oceaan, en langs de kust terug naar Spanje.

De trip strandt net voor zonsondergang in de Westelijke Sahara nadat ik mijn XT voor de laatste keer heb volgetankt uit een oliedrum op een vrachtwagen in Mauritanië. Ik passeer een verlaten fort en droom dat fort tot leven met soldaten van het Vreemdelingenlegioen in lange, blauwe jassen. Piekerend over hoe die soldaten overleefden in de woestijn, realiseer ik me dat ik al even geen mens meer ben tegengekomen en geen brandstof vind tenzij ik terugrijd. Gefrustreerd sla ik mijn kamp op en verwarm ik een noodrantsoen op mijn benzinebrander. Die nacht, rillend van de kou in mijn slaapzak, dringt tot me door dat het weldegelijk mijn zoektocht naar authenticiteit is die me naar Andalusië deed reizen.

Het leven in Europa verandert en ik vind het moeilijk me aan te passen aan het Europa dat zich ontwikkelt. Van alle Europeanen, redeneer ik onredelijk, zullen de Spanjaarden—en zeker die in Andalusië—het langst vasthouden aan hun manier van leven en hun cultuur.

Terug in Spanje besef ik dat Marbella niet het mekka is van Andalusische cultuur en ik vertik het me nog langer te laten verleiden naar Afrika te reizen. In plaats daarvan toer door het binnenland van Andalusië. Erik ziet van dat toeren de lol niet in. Hij reist Laurens achterna naar Nederland en langzaam dringt bij mij het besef door dat Erik en Laurens misschien gelijk hebben en dat ik mijn tijd verspil aan mijn zoektocht naar de ideale authentieke plek om als kluizenaar te leven, wat uiteindelijk is waar het om te doen is. Ik wil in Andalusië of in het noorden van Afrika een stuk grond kopen, wil daarop een huis bouwen en wil kluizenaar worden.

Maar misschien is het te vroeg voor mijn kluizenaarsbestaan en misschien is Andalusië niet het beloofde land. Toch besluit ik in Andalusië te blijven tot het huurcontract van onze villa is verlopen en op een avond in het oude centrum van Marbella lokt muziek me naar een bodega. In de deuropening van die bodega blijf ik staan. Ik staar naar de enige persoon in de bodega en luister.

De stem van de zanger die het lied zingt dat ik hoor, roept verdrongen verdriet in me wakker zonder dat ik me daar onprettig bij voel en als het lied eindigt, en daarmee alle muziek, staar ik nog steeds naar die enige persoon in de bodega.

Een iele man. Geamuseerde ogen achter een gouden brilmontuur met daarin ronde glazen. Hij haalt zijn schouders op, niet afwijzend, draait zich om en stapt achter de toog. Ik loop achter hem aan en over de toog geeft hij me een hand.

“Pepe,” stelt hij zich voor waarna hij vraagt, vermoed ik, wat ik wil drinken. Voordat ik antwoord kan geven, loopt hij naar het verre eind van zijn bodega en mengt hij drank uit houten vaten in een glas. Hij geeft me het glas, zegt: “*Jerez*,” en zet een schaalje olijven voor me op de toog. Nippend van wat vermoedelijk sherry is, neem ik mijn omgeving in me op.

Bakstenen muren, gedecoreerd met plakATEN van stierengevechten en met foto’s van stierenvechters. De grote houten vaten waaruit Pepe zojuist mijn sherry tapte en het schaarse eikenhouten meubilair completeren een rustieke sfeer. Maar echt geïnteresseerd in mijn omgeving ben ik niet. Wat ik wil, is de muziek die ik hoorde voordat ik binnenkwam en ik mompel in Pepes richting: “*What eh... what música were we just listening to?*”

“*Qué?*” Pepes ogen vernauwen zich als hij zich over zijn toog buigt.

“*Música? Qué música?*”

“*Ah, Camarón. Camarón de la Isla.*”

“*Si, si. Could I eh... más Camaran?*”

Pepe drukt op de knoppen van een cassettespeler, nadat hij een cassette heeft omgedraaid, en de rauwe stem die ik zojuist hoorde, vult de ruimte. Die stem, één gitaar en het ritmisch klappen van handen.

Pepe snijdt manchegokaas en Iberische ham. Ik geef toe—aan mezelf—dat sherry geen kwaad drankje is, eet olijven en voer betoverd door muziek die ik nooit eerder hoorde een merkwaardige emotionele strijd met mezelf. Net nu ik mijn zoektocht naar authenticiteit even heb gestaakt, voelt het alsof ik op een vers spoor ben gestuit en voor de eerste keer sinds een jury me maanden geleden vrijspak en ik werd vrijgelaten uit de gevangenis lijken mijn gedachten tot rust te komen.

Met hernieuwd plezier vlieg ik in de ultralicht boven de stranden van de Costa del Sol, vaar ik met de Zodiac naar Puerto Banus om daar koffie te drinken of toer ik op de XT door het binnenland van Andalusië van *venta*, zeg, authentieke herberg, naar *venta*, mijn dagboek en Kaweco in een koffer achterop. Elke avond wandel ik van onze villa naar Pepes bodega en neem ik een kruk aan zijn toog. Als ik niet naar Camarón de la Isla luister en er even geen andere gasten zijn, luister ik naar Pepe, die op die momenten honderduit praat. Soms herken ik een woord en knik ik instemmend.

Het toeristenseizoen komt op gang. Pepes bodega trekt meer en meer gasten. Ik vind het prima. Ik zit aan de toog, sip koffie, eet olijven en luister naar Camarón de la Isla, de puurste flamenco die ooit is gemaakt, denk ik dat Pepe heeft geprobeerd me duidelijk te maken.

Op een avond vind ik op de deur van Pepes bodega een plakkaat dat een stierengevecht in Málaga aankondigt. Camarón heeft die avond meer invloed op mijn gemoed dan anders. Ik heb me niet eerder gerealiseerd dat stierengevechten nog steeds onderdeel uitmaken van het Spaanse leven, ging ervan uit dat de plakkatens waarmee Pepes bodega is gedecoreerd overblijfselen zijn van vervlogen tijden. Het plakkaat op Pepes deur is nieuw, het aangekondigde gevecht volgende week.

Die week mijd ik Pepes bodega. Ik ren 's morgens niet, maar zwem. Ik zwem recht de Middellandse Zee in, twintig minuten, en vecht met de paniek die me telkens weer in zijn greep krijgt als ik voel hoe het water me zijn onpeilbare diepte in probeert te zuigen. Ik heb het land aan zwemmen maar kan pas omkeren als het alarm in mijn G-Shock is afgegaan en de paniek laat me pas los als ik uitgeput het strand op kruip.

Gedurende de dag schiet ik mijn pijl en boog in de tuin van onze villa. Elke avond staar ik in een klein kampvuur op het strand en herleef ik het gevoel van mijn vingers op de pees van mijn boog. Ik voel die pees van mijn vingertoppen glijden en weet waar de pijl landt voordat hij zijn vlucht begint ...

V

16 April 1995, Málaga

Ongemakkelijk schuif ik heen en weer op een stenen bank. Ik voel mijn hart bonken. Ik ben bang en weet niet waarom.

Alles wat ik zie, is mooi. Nooit eerder zag ik kleuren zo rijk, zo eerlijk. Maar deze plek is verwarrend. De onderdrukte anticipatie van de mensen om me heen. Het okerkleurige zand, de witte cirkels die erop zijn geveerd, de bordeauxrode schutting eromheen. De zon.

Ik ben nooit verward als ik bang ben. Ik moet hier weg. Ik blijf.

Mensen schuiven tegen me aan. Knieën in mijn rug, mijn knieën in iemand anders' rug. Twintigduizend mensen? Meer? Er hangt iets plechtigs om me heen, iets sereens, maar er is ook verdriet, verholen verdriet, hoewel ik tegelijkertijd iets waarneem wat zich het beste als luchthartigheid laat omschrijven.

De kleuren ...

Ik houd het entreebewijs dat ik kocht in mijn hand geklemd. De plek om een entreebewijs te kopen, was een kleine opening in de muur van de arena. Ik staarde naar binnen en zag de contouren van de persoon die me toesprak. Een rustige stem. Het woord *sol* was alles wat ik verstond.

"Si, si ... por favor," had ik gemompeld.

Ik wandelde om de arena en probeerde deur na deur binnen te lopen. Portiers in witte overhemden en met blauwe petten op het hoofd hielden me tegen en stuurden me door naar een volgende deur tot ik werd binnengelaten.

Nu klinkt er muziek. Muziek die ik net als die van Camarón de la Isla nooit eerder heb gehoord. Droevig en toch vol leven. Er speelt een heel orkest! Deuren in de bordeauxrode schutting rond het zand worden geopend. Mensen en paarden vullen de arena met meer kleuren. Ongecompliceerde kleuren tegen het okerkleurige zand.

De muziek stopt.

De arena is weer verlaten. Opstijgende warme lucht is alles wat beweegt. Een trompetsignaal doorboort mijn ziel. De stilte van de duizenden mensen om me heen is oorverdovend. Dan hoor ik ze zuchten, allemaal tegelijk.

Ik heb het dier niet binnen zien komen. Groot en zwart accentueert het zich tegen de okerkleurige achtergrond. Het beweegt snel, meedogenloos. Weer zijn er kleuren en er is beweging die ik niet begrijp. Kracht en elegantie. Ik zie bloed dat glinstert op het zwart. De muziek is terug.

Kracht, elegantie én muziek, meeslepend, droevig en ja, vol leven.

Het bloed is er nog steeds. De muziek stopt opnieuw, en opnieuw is er die oorverdovende stilte. Dan is er de dood, uit het niets, de stilte doorbroken door een eruptie van geluid. Mensen zwaaien met witte zakdoeken en fluiten. Een zee van witte zakdoeken. Tranen rollen over mijn gezicht als ik naar het bewegingloze lichaam staar dat zojuist nog trots overeind stond. Er schreeuwt iets in me en ik voel ... ik weet niet meer wat ik voel tot ik de lucht voel die ik inadem.

Een trompetsignaal ...

De dood is weg. Opnieuw is er zwart tegen de okerkleurige achtergrond. Kracht en elegantie. En de dood is terug. Beelden spoken door mijn hoofd. Honger, pijn, ellende, bloed, ontredde, destructie en voortijdige, gruwelijke en onnodige dood. Ik heb mijn deel ervan gezien. Het is de wereld die de mens heeft geschapen en almaar perfectioneert.

De zon gaat onder. Schaduw kruipt naar me toe. Kleuren vervagen ...

VI

Vanonder een zwarte snor vuurt een geüniformeerde douanebeambte Arabische en Franse zinnen op me af terwijl een burger in een kaftan me in haperend Engels probeert uit te leggen wat het probleem is. Meer snorren haasten zich in onze richting.

Verward verliet ik gisteravond de arena in Málaga en eenmaal terug in Marbella propde ik wat spullen in de koffers op mijn XT. Ik verving mijn laarzen en 501 door bergschoenen en een kaki broek en reed de nacht in, de kou negerend, die geen obstakel zag in het T-shirt waarover ik had verzuimd iets aan te trekken.

Een lege tank maakte een einde aan mijn vlucht. Stijf van de kou duwde ik de XT van de weg en onderuitgezakt tegen een paal van een prikkeldraadhek, weggekropen in mijn slaapzak, wachtte ik de dageraad af. Telkens als ik bewoog, dwarrelden veertjes om me heen en het duurde even tot tot me doordrong dat ik aan het prikkeldraad een scheur in mijn slaapzak had getrokken.

Kort nadat de zon was opgekomen, was ik op pad. Ik vond een benzinestation met daarnaast een venta, kocht een jerrycan en vijf liter benzine, dronk koffie in de venta en liep terug naar de XT. Voordat de ochtend voorbij was, leverde een veerboot die uit Algeciras vertrok me af in Ceuta, een Spaanse exclave in het noorden van Marokko, waar een Marokkaanse douanebeambte aan de Spaans-Marokkaanse grens me ervan probeert te overtuigen dat er iets mis is met mijn reisdocumenten. Ik produceer reisdocumenten waarmee niets mis mee is *of anders* ...

Man, ik heb een broertje dood aan *of anders*. Geen stap kon ik zetten als kind zonder dat iemand me liet weten dat ik een andere stap moest zetten *of anders*. Tot woede van de mensen die me voor die keuze stelden, koos ik telkens weer *of anders* en op het punt de douanebeambte en zijn besnorde collega's ervan in kennis te stellen dat ik voor *of anders* kies—*sinon* in hun woorden, *or else* in die van de burger in de kaftan—besef ik dat ik mijn frustratie probeer af te reageren op mensen die me geen kwaad hebben gedaan.

De burger in de kaftan merkt mijn twijfel op. Hij leidt me uit de drukte en legt uit dat een vijfddollarbiljet in mijn paspoort van dat paspoort een

reisdocument maakt waar niets mis mee is. Voor nog eens vijf dollar helpt hij me de overige formaliteiten af te handelen. Ik betaal, wacht een paar minuten op mijn paspoort en kan doorrijden.

Hongerig stap ik een halfuur later voor een poort van de medina van Tétouan van de XT en niet veel later, kuierend door een labyrint van straten en stegen, voel ik mezelf tot rust komen. Er is iets wat me aantrekt in oude Arabische steden—een Berberstad in het geval van Tétouan. Het is waar ik me al jaren voorstel ooit te wonen: in een medina. Ik was altijd bang—hoopte misschien—dat religie mijn onpraktische droom zou temperen. In de Arabische steden die ik tot nu toe bezocht, was dat niet het geval. Het gezang van de muezzin, dat ik hoorde via luidsprekers op de minaretten van moskeeën, was er altijd. Weinig mensen gaven aan zijn oproep gehoor. Los van dat gezang is er in Arabische landen doorgaans minder wat me aan religie doet denken dan in de meeste Europese landen en de droom ooit in een medina te wonen, is nog steeds levend.

En misschien heeft mijn onpraktische droom invloed gehad op mijn beslissing naar Andalusië te reizen. In 1492 maakte de reconquista na bijna zevenhonderd jaar een einde aan de Berber-Arabische overheersing van het Iberische schiereiland. In Andalusië moeten nog talloze Berber-Arabische invloeden te vinden zijn en ik realiseer me dat het tijd is daar mijn ogen voor te openen.

De kronkelende steeg waardoor ik kuier, is geplaveid met kinderkopjes. Gewelfde ramen links en rechts van me en met ornamenten ingelegde deurstijlen. Gebogen steunberen overspannen de steeg met onregelmatige intervallen en op onregelmatige hoogtes en in mijn gedachten krijgt het interieur vorm van mijn toekomstige woning in de medina van Tétouan. Een kaftan in een dertien in een dozijnkleur vind ik makkelijk en ik verdwijn van de aardbodem. Een sportschool zal misschien lastig te vinden zijn, maar ik kan thuis wat apparaten en bankjes neerzetten en ... een jonge man slaat een arm om mijn schouder. Vriendelijk leidt hij me door een deur een ruimte binnen en hij laat me plaatsnemen op een stapel kussens op de grond. Thee, begrijp ik—mijn nieuwe vriend spreekt Frans—zal snel worden geserveerd, wat ik gewaardeerd zou hebben als lichtvoetige vrouwen in traditionele gewaden de thee hadden geserveerd en me flirtende blikken hadden toegeworpen over de rand van transparante sluiers die de onderste helft van hun gezicht bedekten. Tieners, mannelijk, in hoodies en spijkerbroeken en op Nikegympen serveren de thee terwijl een

processie van verkopers zich de overigens sfeervolle ruimte binnenhaast, de armen vol met gebedskleden, wandkleden, waterpijpen, theepotten, leren jassen en glinsterende stenen. Tevergeefs probeer ik uit te leggen dat ik op een motorfiets reis en geen wandkleed of breekbare theepot mee kan nemen. Ik begraaft mijn gezicht in mijn handen en tussen mijn vingers door zie ik een doek neerdalen op de met davidsterren geglazuurde tegels op de vloer. Een hand schikt zonnebrillen op die doek.

“Cheap prices. Only for you, my friend. You say price. Cheap is good.”

Ik sta op, schud me los van de handen die aan me trekken en baan me een weg naar buiten. Ik been de medina uit, start de XT met één trap op de kickstarter en geniet nog steeds hongerig van een wilde rit door een ruig landschap tot een fors insect op mijn voorhoofd uiteenspat, mijn helm in een van de koffers achter op de XT. Ik stop langs de weg, pak mijn benzinebrander, ketel, veldfles, mok en koffiefilter uit een koffer en zet koffie.

Geen verkeer op het verweerde asfalt van de tweebaansweg die me zuidwaarts voert. Voorjaar in Marokko voelt als een zomerdag in Nederland. Het snorren van mijn brander. Opnieuw voel ik mezelf tot rust komen. Ik schrijf wat in mijn dagboek terwijl ik koffiedrink, dommel wat in het stugge gras langs de weg, pak mijn spullen in en rijdt verder nadat het me eindelijk is gelukt de XT te starten—het kickstarten van een motorfiets niet mijn specialiteit.

Een wit stadje op een heuvelflank links van me. Chefchaouen, van wat ik me van de kaart herinner. Op een splitsing kies ik de richting van Bab Taza, wat betekent dat ik kan stoppen mezelf wijs te maken dat de watervallen van Ouzoud mijn reisdoel zijn. Ik koers aan op het Rifgebergte, een gebied, las ik ooit in een brochure, bedekt met roze oleander, eucalyptus en cederbomen.

Hm...

Kort nadat ik Bab Taza achter me heb gelaten, stuit ik op een roadblock. Vijf zwartbesnorde agenten in grijze uniformen verzamelen zich om me heen. Een van hen vraagt naar mijn papieren. Hij bladert door mijn paspoort, schiet in de lach en zegt in het Nederlands: “Nederlander.”

“Affirmatief,” antwoord ik in de hoop dat hij dat woord niet kent. Hij kijkt op uit mijn paspoort en vraagt: “Jij piloot?”

“Uh... ja.”

“Wat hier zoeken?”

“Ik heb het een en ander om over na te denken.”

“Hier?”

“Slecht idee?”

“Vriend, dit is Rif. Jij mag doorrijden. Als jij terugkomt, wij doen andere gesprek.”

Ik pak mijn paspoort uit de hand van de agent, zeg: “Ik zal eraan denken, Snor,” start mijn XT wederom met één trap en voordat iemand in kan grijpen, zigzag ik langs twee rijen metalen strips waar kraaienpoten op zijn gelast, me afvragend waarom ik altijd die drang voel mensen in uniform tegen me in het harnas te jagen. En zijn het alleen mensen in uniform die ik tegen me in het harnas wil jagen?

Er is iets mis met mijn attitude, een attitude die ik als kind cultiveerde om de volwassenen op afstand te houden die me met hun *of anders* om de oren sloegen en op die manier probeerden de koers te beïnvloeden die mijn toekomst voor me uitstippelde. Nu schiet die attitude haar doel voorbij en jaag ik er mensen ongewild mee tegen me in het harnas.

Het verleden is het verleden. Het heeft geen zin erin te blijven hangen. Toch denk ik soms na over het verleden en telkens weer kom ik tot de conclusie dat een combinatie van positieve details me ooit heeft laten ontsporen terwijl overwegend negatieve gebeurtenissen bijdroegen aan mijn geluk.

Lang voordat deskundigen het me probeerden te leren, kon ik lezen. Niet iets om me voor op de borst te kloppen, want meer dan zesentwintig letters heeft het Nederlandse alfabet niet—wat dan weer de vraag oproept waarom deskundigen worden ingeschakeld om kinderen te leren lezen. Hoe dan ook, ik kon vroeg lezen en leefde in een huis vol boeken. Wat kon er misgaan? Ik las als een idioot, leerde het een en ander maar voelde me aangetrokken tot de verkeerde ideeën—het idee admiraal te worden zonder te slagen voor een luitenantsexamen, zoals Foresters Hornblower dat deed, een aardig voorbeeld. Ik las alles, zelfs een oude encyclopedie die ik van mijn opa kreeg, en al op de lagere school ontplofte mijn leesdrift in mijn gezicht.

School was niet wat ik ervan verwachtte en ik gooide mijn kont tegen de krib. Omdat ik wat ik las, kon reproduceren, dachten mensen dat ik slim was en omdat mensen dachten dat ik slim was, gingen ze met me in gesprek om me weer op het rechte pad te krijgen. Urenlang, elke dag weer. Nu hadden de boeken die ik las me de basis meegegeven om te argumenteren, maar daarvan was niemand gediend en ik gooide mijn kont harder tegen de krib.

Op de middelbare school verslechterde de situatie. Het was immers daar dat tot me doordrong dat ik nog eens zes jaar van mijn leven diende te vergooien aan het behalen van een diploma—niet aan het vergaren van kennis. Klasgenoten, hun ouders, leraren, conrectoren en rectoren wisselden elkaar af in hun pogingen me ervan te overtuigen dat ik op ramkoers lag met mijn geluk en dat ik die koers snel diende te wijzigen *of anders*.

Doodmoe werd ik van het geouwehoer en nog steeds begrijp ik niet waar destijds de schoen wrong. Ik las de schoolboeken die ik kreeg, meldde me voor proefwerken en de tijd die ik overhad—veel tijd—was ik weldegelijk op school aanwezig. Ik was lid van de commissie die de kantine bestuurdde, organiseerde festiviteiten en sportevenementen, verfdde decors voor toneelstukken en was druk met nog zowat zaken. Zelfs zaterdag en zondagen bracht ik door op school om aan mijn verplichtingen te voldoen—meneer Hoek, conciërge van het Libanon Lyceum in Rotterdam, had me een sleutel van de school gegeven. Ik vertikte het lessen bij te wonen; dat was mijn misdaad. Geen draai om mijn oren of simpele orders om me weer in het gareel te krijgen. Urenlange gesprekken in plaats daarvan.

Onverschillig was ik al jaren. Op de middelbare school leerde ik die onverschilligheid om te plooiën tot een attitude die mensen tegen me in het harnas joeg, wat bevredigender was dan te luisteren naar hun onzin of de argumenten te berde te brengen die van de leerplicht geen spaan heel hielden. Toch duurde het langer dan ik had verwacht tot de situatie op school uit de hand liep en zelfs meneer Hoek—van wie ik meer leerde dan dat ik uit mijn schoolboeken leerde—en de scheikunde amanuensissen deden nog een poging me ervan te overtuigen dat ik actief invloed op mijn toekomst uit diende te oefenen om te voorkomen dat mijn leven een tranendal werd.

Het voelde goed de schooldeur de laatste keer achter me dicht te horen vallen. Veel te lang hadden mensen me onderworpen aan propaganda en indoctrinatie—geen idee hoe ik het welwillender kan omschrijven. Op school kon ik daarmee omgaan, afleiding genoeg. Thuis—waar ik zelden was—was de situatie anders. Daar heerste een kleurloze stemming, altijd. Geen woord werd er gesproken, tenzij het te maken had met mijn falen intellectueel te excelleren—op school. Ik nam de benen, huurde een verdieping in de Rotterdamse wijk Kralingen en toen ik uiteindelijk die schooldeur de laatste keer achter me dicht hoorde vallen, was mijn geluk compleet. Maar al snel brokkelde dat geluk af en het staandevoets ontslag uit mijn eerste betrekking droeg daaraan bij.

Na dat ontslag liep ik een park in, waar ik ging zitten in het gras, niet in staat mijn donkere gedachten van me af te schudden. Geen vaardigheden, geen schooldiploma, geen toekomst. Dat was me jarenlang ingehamerd. En natuurlijk wist ik dat wat me was ingehamerd onzin was, maar ingehamerd was het. Ik rolde achterover in het gras, staarde naar de blauwe lucht waarin een vliegtuig een condensspoor achterliet en alle zwaarmoedigheid die zich de voorgaande weken had opgebouwd, viel van me af. Dat vliegtuig deed me denken aan iets wat ik mezelf jaren eerder had wijsgemaakt.

Er is zoveel luchtruim dat twee vliegtuigen slechts met elkaar kunnen botsen als ten minste een van de piloten op een botsing aanstuurt. Een piloot zou dat nooit opzettelijk doen en dus waren het haar of zijn onbewuste gedachten aan een botsing die twee vliegtuigen deed botsen.

Ik grinnik terwijl ik dieper het Rifgebergte in rijd, de wind in mijn haar. Ik was een kind! Een kind met recht op naïeve gedachten. Maar het waren die naïeve gedachten over botsende vliegtuigen die me destijds hielpen mezelf wijs te maken dat een gedachte kracht bezit, energie. En als dat waar was, kon ik met mijn gedachten dingen in beweging zetten. Nu was het rond die tijd—ik was zeven of acht—that ene Uri Geller thuis op de zwart-wittelevisie verscheen. Met zijn gedachten boog Geller lepels en hij gaf me het duwtje dat ik nodig had. Urenlang probeerde ik te bewijzen dat een gedachte een energiebron is waarmee ik dingen in beweging kon zetten. Ik faalde.

Tien jaar later, op mijn rug in een park, starend naar een condensspoor achter een vliegtuig, realiseerde ik me dat dingen in beweging *denken* een verkeerd uitgangspunt was geweest. Wat als ik *denken* verving door *willen*, en *beweging* door *hebben* of *bereiken*? Ik ging er niet vanuit dat ik iets kon hebben of bereiken door het te willen, maar als ik iets zo graag wilde dat ik het in mijn gedachten al had of al had bereikt, zou dat misschien iets in gang zetten wat maakte dat ik het uiteindelijk ook echt zou hebben of zou bereiken.

Die zomermiddag begreep ik plotseling wat de reden was van de zwaarmoedigheid die zich opbouwde in de weken voor het staandevoets ontslag uit mijn eerste betrekking. Het verkopen van ijs op de boven me uittorende Rotterdamse Euromast—mijn eerste betrekking—was niet wat ik wilde. Nu was er met dat verkopen van ijs niets mis als het me zou

helpen een hoger doel te bereiken. In plaats daarvan was het verkopen van ijs een doel op zichzelf en ik begreep hoe het zover was gekomen.

Jarenlang had ik me laten inhameren dat het hebben van een betrekking—naast leven in een democratie, het dagelijks lezen van ten minste één krant en het kijken naar het achttuurjournaal—het belangrijkste is in het bestaan van een mens. Hoe beter ik op school mijn best deed, hoe beter de betrekking die ik na mijn schooltijd kon kiezen, ijsverkopen op de Euromast het directe resultaat van niet mijn best doen op school.

Zeventien jaar oud, werkloos in een park onder de Euromast, kwam veel van wat me was ingehamerd in een ander licht te staan. Terwijl het condensspoor waarnaar ik staarde, verwaaide, besepte ik dat onopgeleid zijn een zegen is. Ik kon alles hebben en bereiken wat ik wilde—en dus supergelukkig zijn—als ik afscheid nam van wat de maatschappij wilde dat ik wilde en me slechts afvroeg wat ik wilde. En ik wist wat ik wilde! Ik wist wat ik wilde sinds ik het boek *Commando's in de Ardennen* las van een schrijver met de naam Alan White. Dat boek ging over Engelse commando's die tijdens de Tweede Wereldoorlog een klus klaren in België. Commando's dragen een groene baret en een groene baret moet verdiend worden. Ik wilde een groene baret verdienen!

Ik stond op, marcheerde het park uit—mijn groene baret stevig op mijn hoofd—en ... getoeter van een auto doet mijn hart overslaan. In gedachten verzonken, rijd ik met een slakkengang door het Rifgebergte, een boze automobilist achter me.

De zon zakt naar de horizon als ik Bab Berred binnenrijd en mijn welkom in het dorp is opmerkelijk. Van alle kanten rennen mensen op me af. Ze stappen voor de XT en trekken aan mijn T-shirt.

“Shhh... shhh... friend ... friend ...”

Niemand heeft de armen vol met gebedskleden, waterpijpen of zonnebrillen. In de verte ontwaar ik de kleuren van wat misschien het meubilair is van het terras van een café of restaurant. Ik ploeg door de groeiende mensenmassa, bereik wat inderdaad een restaurant is, spring van de XT, trap de standaard naar beneden, stap de twee treden op naar de veranda, keer me naar de mensen die me volgen en ... en wat?

“Shhh... shhh... friend ... friend ...”

Iemand legt een hand op mijn schouder. Ik draai me om en kijk naar een zwarte snor in een vriendelijk gezicht. Een korte, zwarte leren jas over een beige overhemd. Bruine bandplooibroek, zwarte instappers.

“Tu veux manger quelque chose, mon ami?”

“Avec plaisir, mais pas avec cet ... cette foule,” stotter ik, niet zeker of ik het woord *menigte* goed vertaal.

“Pas de souci geen probleem. Je kunt een tafel kiezen,” kalmeert mijn nieuwe vriend me en hij roept iets naar de menigte in het stof. Zonder omhaal draaien de mensen die me volgden zich om en verspreiden ze zich.

Het restaurant is niet meer dan de veranda waarop ik sta. Een over een houten frame gespannen zeil beschermt gasten tegen wind en de incidentele regen. Het meubilair bestaat uit plastic tafeltjes en stoelen met daarop het logo van een limonademerck. De duisternis valt snel en plotseling rillend van de kou stap ik de twee treden weer af. Ik pak een fleecetrui, mijn dagboek en mijn Kaweco uit een koffer op de XT, stap de twee treden weer op en ga zitten aan een tafeltje. Mijn gastheer spreidt over het tafeltje een papieren tafelkleed uit en vraagt me wat ik wil drinken.

“Une bière,” probeer ik voorzichtig. Bier, laat mijn gastheer me weten, kan er in vijf minuten zijn. En wat wil ik eten? Vlees?

“Il y a autre chose is er een andere keuze?”

“Non.”

“Voilà, la viande, s’il vous plaît.”

Een jongetje rent weg en keert even later terug met drie flesjes bier waarvan er een geopend op mijn tafeltje belandt. Ik zak onderuit in mijn stoel en terwijl ik naar een blanke pagina in mijn dagboek staar, realiseer ik me dat mijn verleden me misschien met meer leed heeft geconfronteerd dan goed voor me is. Gisteravond, in die arena in Málaga, was het waarschijnlijk het onnodige leed waarvan ik getuige was dat de verwarring veroorzaakte die me naar Marokko deed vluchten. Niet langer verward, vraag ik me af of er in de arena van Málaga werkelijk sprake was van leed. Absurd, wat ik me afvraag, verwijt ik mijzelf, maar elk levend wezen, denk ik daarachteraan, heeft de gift meegekregen pijnloos te sterven. De voorwaarde daartoe is dat een levend wezen onder natuurlijke omstandigheden sterft, zeg, strijdend. Ook absurd, vast en zeker, minder verwijt.

De impala die door een leeuw wordt gegrepen ...

De chemicaliën die een lichaam in doodsangst aanmaakt, blokkeren fysieke pijn beter dan de beste pijnstillers en de wens van elk levend

wezen te overleven onderdrukt psychologisch lijden, vooropgesteld dat er de vrijheid is te vechten of te vluchten. Mensen, redeneer ik mogelijk onterecht, zijn de enige dieren die oog in oog met de dood verstarren en het gevolg daarvan is dat mensen veel aan de dood gerelateerde zaken vanuit een irrationeel perspectief beoordelen ...

De verwondingen die ik opliep tijdens ongelukken en vechtpartijen, die pas pijn deden nadat iemand mijn aandacht erop vestigde. De mensen die ik hielp na verkeersongelukken—terwijl andere mensen van een veilige afstand toekeken. Lichaamsdelen in de vreemdste posities. Botten die uit vlees staken. Geen pijn. De oude vrouw die ik in Rotterdam onder een tram vandaan sleepte. Haar kleding was nat; daar maakte ze zich zorgen over. Ze had iets anders zich zorgen over te maken en ik wist wat haar kleding nat maakte. De mensen die ik in mijn armen hield—sommigen gewond op een manier die te vreselijk was om naar te kijken—die door-ratelden, in talen die ik niet sprak, zonder te beseffen dat hun bestaan op aarde binnen enkele minuten zou eindigen ...

Ongemakkelijk schuif ik heen en weer op mijn plastic stoel terwijl ik naar drie knapen kijk die door de stoffige straat een geit in mijn richting slepen en duwen. Ze worstelen de geit de treden naar de veranda op waarna mijn gastheer het dier een touw om de achterpoten knoopt en het ophijst aan een van de houten balken boven ons hoofd. Vanuit mijn ooghoeken zie ik het blad van een machete flitsten. Een gedempte plof. Twee druppels bloed kleuren helder op mijn witte tafelkleed.

Ik neem een slok van mijn bier en staar in de verte.

Vuur brandt in een doorgezaagde oliedrum. Geitenvlees gaart en ik vraag me plotseling af wat het woord *corrida* betekent, dat de Spanjaarden gebruiken voor een stierengevecht. Misleid door de gedachte dat ik een gevecht zou zien, was ik ervan uitgegaan dat de nadruk van een stierengevecht op de dood ligt. Nu ben ik geneigd te denken dat die nadruk op leven ligt. Ik weet niet wat verantwoordelijk is voor mijn veranderende gedachten en dwing die gedachten naar de stieren die ik zag, de bloeddruuppels op het tafelkleed nu bruinachtig in het licht van de tl-buis die tot leven is gekomen. Die stieren waren atleten. Zelden zag ik dieren zo gezond, zo sterk en met zoveel vechtlust. En natuurlijk is het belachelijk te stellen dat de mens weer vechtend zou moeten sterven. Maar het is net zo belachelijk onze ideeën ten aanzien van sterven aan dieren op te dringen.

Als onze hamster ziek wordt—vanwege het verkeerde voedsel dat we het dier geven, vanwege de levensruimte die we het dier ontzeggen en omdat we vergeten dat je een nachtdier overdag moet laten slapen—knuffelen we het dier. Maar onze hamster is ziek en lijdt pijn. Ons geknuffel maakt het dier niet beter en doet niets om de pijn te verlichten. Onder normale omstandigheden—en na een langer en vrolijker leven—zou onze hamster trager worden. Het dier zou worden aangevallen en zou strijdend en pijnloos sterven. Wat voor onze hamster geldt, geldt voor de meeste gedomesticeerde dieren, behalve misschien voor de stieren die ik gisteren zag ...

En hoe realistisch is het te veronderstellen dat twintigduizend mensen zich bij daglicht verzamelen om getuige te zijn van iets wat zo weerzinwekkend is als ik aanneem dat het is? Kistkalveren, koeien die met ontstoken uiers hun te korte leven slijten op een paar vierkante meter, kippen in legbatterijen. De lijst is eindeloos en het zou onmogelijk zijn twintigduizend mensen naar dergelijke praktijken te laten kijken zonder dat er een rel uitbreekt.

Rede wint terrein op emotie, bedenk ik en dankbaar val ik aan op de geitenribben op de schaal die mijn gastheer voor me op tafel zet. Iedereen eet vlees, maar wie wil er dansen met de zoon van de slager?

De geur van hasjesj drijft in mijn richting.

Een kleine, pezige man ging zojuist achter me aan een tafeltje zitten. Hij bestelde thee, stak een joint op en spreekt me nu toe in begrijpelijk Frans. Ik kijk niet om, kluif aan een geitenrib en luister.

Mensen zullen me volgen als ik mijn reis voortzet. Ik moet het dorp in oostelijke richting verlaten. Na de derde kruising moet ik een schuilplaats zoeken langs de weg. Zodra mijn achtervolgers me zijn gepasseerd, moet ik terugrijden naar de laatste kruising, *vite et sans lumière*, rechts afslaan en doorrijden tot ik op een rode Peugeot stuit.

Kijk, dat is interessant! Ik leg de geitenrib waaraan ik kluif op mijn bord, pak de volgende geitenrib van de schaal en doe alsof ik geen woord heb meegekregen van wat er zojuist tegen me is gezegd.

Mijn partizaan staat op en vertrekt en ik hoop dat hij teleurgesteld kijkt. Dat verwacht misschien mijn gastheer, die me een tweede flesje bier voorhoudt. Ik bedank. Ik kan slecht tegen alcohol en besef dat er aan beide zijden van Bab Berred mensen op me wachten. Die mensen zullen me niet zonder slag of stoot in de nacht laten verdwijnen en een behendige motorrijder ben ik niet.